

การวิจัยและการพัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนกับท้องถิ่นในการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการของชุมชนตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี :
ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

Research and Development of Building Network Cooperation with Local Communities for Developing Welfare Management System as Good Governance : A Case Study of Yala City Municipality, Muang District, Yala Province

ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์ (Siriluk Khumphiranont)¹

สุปรียา นุนเกลี้ยง (Supreeya Nunkliang)²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติด้านการจัดการ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านศาสนาและวัฒนธรรม : ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา 2) ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานกองทุนและการจัดสวัสดิการของชุมชนท้องถิ่นภายใต้ การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการจัดสวัสดิการในชุมชนท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา จำนวน 214 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสนทนากลุ่มกับตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน จำนวน 25 คน และแบบสำรวจกับตัวแทนสมาชิกชุมชน จำนวน 50 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติ ความพร้อมด้านต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบทำกิจกรรมภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมาก 2) ปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยน้อย และ 3) แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการจัดสวัสดิการในชุมชนท้องถิ่นคือ ควรทำรูปแบบเทศบาลนครยะลารับผิดชอบต่องบประมาณแต่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย , ความร่วมมือของชุมชนกับท้องถิ่น , การจัดสวัสดิการของชุมชน, การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี

Abstract

This research article aimed at 1) studying a community context on a fund and a welfare system of local communities in aspects of management, community economy, social work, education, religions and cultures : a case study of Yala city municipality, 2) studying problems and obstacles in a fund operation and a welfare management of local communities as good governance, 3) studying ways of

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

learning development in a fund and a welfare management of local communities as good governance. This quantitative research conducted questionnaires distributed to 214 samples of the community members in Yala municipality. In the qualitative research, group discussion was conducted to 25 persons of the communities as well as a survey was conducted to a sample of 50 community representatives. Descriptive statistics were used in the data analysis such as mean, percentage, standard deviation. Additionally, logical analysis was used in qualitative data analysis. The study discovered that: 1) the mean scores of community context on the fund and the welfare system of local communities in the aspects of readiness and cooperation in activities responsibility was overall at high level; 2) the mean scores of problems and obstacles in the welfare management, social work, self- community development were overall at low level; and 3) the ways of learning development in the fund and welfare management of the local communities were they should be undertaken by Yala municipality on the budget, but the communities' members should participate in the operating activities.

Keywords: Building Network, Cooperation with Local Community, Welfare Management of Local Communities, Good Governance

บทนำ

ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและสังคมท้องถิ่นให้มีความสุข มีคุณภาพ และมีความมั่นคงทางสังคมจะเน้นการสร้างระบบและกลไกของเครือข่ายกลุ่มคนและองค์กรชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แต่ในสังคมปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนกึ่งชนบทมีปัจจัยมากกระทบให้เปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นแบบคนสมัยใหม่ที่เน้นความเป็นวัตถุนิยม เน้นบริโภคนิยม ซึ่งนับเป็นปัญหาท้าทายหน่วยงานของรัฐในระดับพื้นที่ท้องถิ่นในแง่ผลกระทบที่ท้องถิ่นจะมีค่าใช้จ่ายมากขึ้นในการดูแลหรือจัดหาการให้บริการสาธารณะด้านต่างๆ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน ตลอดจนมีความยากลำบากในการตอบสนองความต้องการหรือการหาวิธีการจัดการปัญหาระดับจุลภาค และระดับเฉพาะราย

เทศบาลนครยะลา เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 19.4 ตารางกิโลเมตร มีชุมชนจำนวน 40 ชุมชน คณะผู้วิจัยได้รวบรวมประเด็นปัญหาของชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาเบื้องต้นจากแผนชุมชน พบว่าชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา มีสภาพปัญหาเหมือนๆ กัน พอสรุปได้คือ

- ด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ไม่มีพื้นที่ออกกำลังกาย ปัญหาด้านการจราจร และปัญหาที่ดินรกร้าง
- ด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ มีขยะ มีน้ำขัง มีหนู ยุง แมลงสาบ
- ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ประชาชนว่างงาน ไม่มีอาชีพ และขาดเงินทุนหมุนเวียน
- ด้านจัดระเบียบและความปลอดภัยในชุมชน ได้แก่ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินน้อย ไม่มีคนดูแลความปลอดภัยในชุมชน และมีแหล่งมั่วสุ่มเกม
- ด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ ผู้สูงอายุขาดคนดูแล วัยรุ่นมั่วสุ่มยา เยาวชนไม่ได้รับการศึกษา ขาดแหล่งเรียนรู้
- ด้านการบริหารจัดการชุมชน ได้แก่ ไม่มีที่ทำกรชุมชน คณะกรรมการชุมชนไม่มีความรู้ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ ขาดความร่วมมือในการประชุม และขาดการสนับสนุนงบประมาณให้ตาดีกา

สำหรับ การจัดสวัสดิการให้คนในชุมชนเขตเทศบาลนครยะลา มีทั้งการทำงานจากนโยบายโครงการของรัฐ/รัฐบาลผ่านมาทางจังหวัด แล้วลงสู่ชุมชน เช่น โครงการกองทุน SML โครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนแม่ โครงการ OTOP หรือเป็นโครงการ/ กิจกรรมหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่มีภารกิจด้านการให้สวัสดิการประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น กองทุนสำหรับผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ฯลฯ แต่สำหรับการดำเนินงานของเทศบาลนครยะลาที่ผ่านมา จากการลงพื้นที่สนทนากับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาพบว่ามีการจัดทำโครงการใหม่ๆ ที่น่าสนใจ กล่าวคือ การสนับสนุนชุมชนให้บริหารจัดการกิจกรรมของชุมชนเองแบบอิสระ โดยให้งบประมาณแก่ชุมชนๆ ละ 50,000 บาทต่อชุมชน การจัดสรรงบประมาณและบริหารสำนักงานที่ทำการชุมชนๆ ละ 2,000 บาท การสนับสนุนชุมชนโดยใช้งบประมาณเทศบาลนครยะลาจ้างเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานในแต่ละชุมชน และที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นๆ คือการจัดตั้งศูนย์สวัสดิการประชาชน โดยการทำงานจะประสานให้หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้สวัสดิการช่วยเหลือประชาชนมาประชุมร่วมกันทุกๆ 2 เดือน ในการรับเรื่องราวความเดือดร้อนของประชาชนในชุมชนต่างๆ ทั้งนี้ เทศบาลนครยะลา มีการจัดตั้งเครือข่ายในการทำงานด้านต่างๆ เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่าย อสม. เครือข่ายสตรี เครือข่ายเยาวชน เครือข่ายเฝ้าระวังความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน เช่น มูลนิธิ และองค์กรพัฒนาภาคประชาชน เพิ่มเติมจากการมีกรรมการชุมชนที่มีโครงสร้าง คณะทำงานดังกล่าวมีระเบียบและกรอบหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อมาสนับสนุนการบริหารงานของเทศบาลนครยะลาให้มีคุณภาพ เกิดประโยชน์กับประชาชนผู้รับบริการ และมีการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจเลือกกรณีศึกษาเทศบาลนครยะลา เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ผ่านการได้รับรางวัลเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจนำไปเชื่อมต่อในประเด็นการสร้างระบบความมั่นคงในชุมชนผ่านระบบกองทุนและระบบการจัดสวัสดิการต่างๆ ในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติด้านการจัดการ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านศาสนาและวัฒนธรรม : ศึกษากรณีเทศบาลนครยะลา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของกองทุนและการจัดสวัสดิการของชุมชนท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี : ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการจัดสวัสดิการในชุมชนท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี : ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างเครือข่าย การพัฒนาความร่วมมือ การจัดการสวัสดิการชุมชน และการบริหารจัดการองค์กร และกองทุนที่ดีเพื่อค้นหาบริบทของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติต่างๆ ตลอดจน ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของกองทุนและการจัดสวัสดิการของชุมชนท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการจัดสวัสดิการในชุมชนท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี : ศึกษากรณีเทศบาลนครยะลา สามารถอธิบายได้ ดังนี้

แนวคิดการทำงานในลักษณะเครือข่าย มีนักวิชาการต่างประเทศ คือ Goldsmith และEggers (2004) ให้ความเห็นว่าประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กรในเครือข่าย และระหว่างองค์กรต่างๆ ในเครือข่าย การรวมการให้บริการขององค์กรต่างๆ ในเครือข่าย การทำงานเครือข่ายแบบเฉพาะกิจ (AD HOC) การจัดเครือข่ายแบบโซ่การผลิต (Supply chain) และการทำสัญญาให้ส่งมอบบริการสาธารณะ โดยปัจจัยที่ผลักดันการทำงานในลักษณะเครือข่ายคือการขยายตัวขององค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (Non-state) ในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะด้านต่างๆ ความตื่นตัวในการร่วมมือกันทำงานขององค์กรของรัฐ ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสาร และความตื่นตัวของประชาชนในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและการแก้ไขปัญหาสาธารณะต่างๆ โดยทัศนะของนักวิชาการไทย คือ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550, หน้า 16-17) กล่าวว่าสาเหตุของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับท้องถิ่นเกิดจากข้อจำกัดในเชิงสถาบันและทรัพยากร เช่น บุคลากร การเงิน การเข้าถึงปัญหาในระดับชุมชน การเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น ความตื่นตัว และความเข้มแข็งของภาคชุมชน และประชาสังคม ข้อบังคับหรือแนวนโยบายจากส่วนราชการ ความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม กระบวนการความร่วมมือสามารถพัฒนาได้ภายใต้เงื่อนไขร่วมกัน (พฤต เอมมานูเอล ไบระหมาน, 2552, หน้า 23-24) กล่าวคือ การวางเป้าหมายร่วมกันและมีรายละเอียดที่ชัดเจน การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งกันและกัน การเปิดกว้างทางความคิด และการสร้างปฏิสัมพันธ์ระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสวัสดิการได้แบ่งออกเป็น 3 ฐาน คือ 1) การจัดสวัสดิการจากฐานทรัพยากร การจัดสวัสดิการเพื่อทุกคน เน้นสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร หรืออาจใช้เป็นแหล่งหารายได้และวัตถุประสงค์พร้อมกัน โดยเป็นการจัดสวัสดิการที่ใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ แหล่งน้ำ ทรัพยากรทางทะเล รวมทั้ง ทรัพยากรส่วนบุคคล (ของผู้อื่น) 2) การจัดสวัสดิการจากฐานวัฒนธรรม ได้แก่ การเกื้อกูลของครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ และการจัดการของศาสนสถาน และ 3) การจัดสวัสดิการจากฐานงานพัฒนา เป็นส่วนที่ชุมชนรับเอารูปแบบมาจากภายนอกเข้าไปดำเนินการในชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การจัดกลุ่มอาชีพ การจัดกลุ่มออมทรัพย์ การจัดกลุ่มกองทุนพัฒนาอาชีพและการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน (อภิญา เวชยชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2547, หน้า 143) ส่วนรูปแบบการจัดสวัสดิการโดยชุมชนได้มีการจำแนกเป็นฐาน คือ 1) รูปแบบการจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถริเริ่มคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการของตนเองได้อย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชน 2) รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนโดยฐานการผลิต/ธุรกิจชุมชน จากพื้นฐานภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำมาหากิน เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หาปลา งานหัตถกรรม ทอผ้า การแปรรูปอาหาร ฯลฯ ซึ่งมีความหลากหลายต่างกัน 3) รูปแบบการจัดสวัสดิการโดยฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมีแหล่งอาหารที่มั่นคง สามารถลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นได้ 4) รูปแบบการจัดสวัสดิการโดยฐานชุมชนเมือง ซึ่งมีอาชีพในระบบที่จะสามารถได้รับสวัสดิการจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากรัฐและเอกชน เช่น ระบบประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพการประกันกับภาคเอกชน สวัสดิการจากบริษัท/หน่วยงาน ฯลฯ ตลอดจน อาชีพของกลุ่มที่เป็นงานนอกระบบ 5) รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุโดยภาครัฐ ได้แก่ บริหารสงเคราะห์คนชรา ศูนย์บริการผู้สูงอายุ บริการเบี้ยเลี้ยง 6) รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) สนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ กองทุนสงเคราะห์ กองทุนหมุนเวียน และการสมทบทุนกองทุนสวัสดิการชุมชน และ 7) รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนโดยธุรกิจชุมชน มีเป้าหมาย

เพื่อการพัฒนาคนและชุมชนควบคู่กัน เป็นแนวทางการพึ่งตนเองและอยู่ร่วมกันของชุมชน เช่น ให้เงินสนับสนุนชุมชน ให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เงินช่วยเหลือฉุกเฉิน ให้กู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย ค่าฌาปนกิจศพ ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล และอื่นๆ เป็นภูมิคุ้มกันปัญหาสังคมรูปแบบต่าง ๆ (พรรณทิพย์ เพชรมาก, 2545, หน้า 59) ตลอดจน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า นัสนวลย์ พัฒนวิบูลย์ (2546, หน้า 91-100) ให้ความเห็นว่าการจัดสวัสดิการของกลุ่มธุรกิจชุมชนมี 2 ลักษณะ คือ การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก และการจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชน โดยเรวัตร์ คำปวน (2546) เห็นว่าแนวทางในการจัดสวัสดิการในชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน คือ เน้นการประสานภาครัฐและเอกชน ในทำนองเดียวกัน ไชยมงคล จันทร์ตา (2544) พบว่าการสร้างเครือข่ายในการหนุนช่วยในการทำงานร่วมกันในระดับภายในและภายนอกชุมชน

ทั้งนี้ หลักการสำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชน คือ (1) ทำจากสิ่งที่เป็นจริงในสวัสดิการชุมชนที่ต้องสอดคล้องกับวิถีของแต่ละพื้นที่ (2) ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป (3) เงินเป็นเพียงเครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย ใช้เงินสร้างเงื่อนไขทำให้คนอยากทำงาน อยากทำดี และทำให้คนคิดพึ่งตนเอง (4) ระบบสวัสดิการที่ดีต้องช่วยเหลือแบบไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกในชุมชน มีการตกลงกติกาและใช้ร่วมกัน (5) เป็นองค์รวมที่ทุกอย่างเชื่อมโยงเข้าหากัน กิจกรรมทุกอย่างสามารถก่อให้เกิดสวัสดิการได้ทุกอย่าง (6) ต้องเป็นผู้ให้และผู้รับในการจัดสวัสดิการ เช่น ทุกคนในกลุ่ม/ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของทุนและได้รับสวัสดิการในเวลาเดียวกัน และ (7) ต้องทำด้วยความรักและอดทนและเชื่อมั่นว่า ชาวบ้านสามารถสร้างสวัสดิการของตนเองได้ รักที่จะทำงานเพื่อชุมชน เพื่อส่วนรวม (พรรณทิพย์ เพชรมาก, 2545, หน้า 8-72)

จากผลการวิจัยของสมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556) พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติ มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชนมีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเชียงราย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดสวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix) มีความใกล้เคียงกับแนวคิดการจัดสวัสดิการภายใต้บริบทสังคมไทยที่อภิญา เวชยชัย (2548, 8) เสนอว่าควรมีการออกแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา และเข้าถึงความยากลำบาก และซับซ้อนของคนที่ประสบปัญหาต่างกลุ่ม ต่างความต้องการมากขึ้น การสร้างระบบสวัสดิการสังคมจึงต้องพิจารณาต้นทุนที่มีคุณค่าอยู่ กล่าวคือทุนทางสังคมสอดคล้องกับความจริงในบริบทสังคมไทยเป็นคุณค่าเชิงความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของคนทุกภาคส่วนในสังคมที่มีภูมิความรู้ ประสบการณ์ วัฒนธรรมเกื้อกูลดำรงอยู่ และพัฒนาระบบสวัสดิการที่เกิดจากฐานของครอบครัวหรือชุมชนที่มีศาสนาเป็นแกนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกัน อีกทั้ง ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบของบุคคล และกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยภาคีหลายภาคส่วน ทั้งรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหุ้นส่วนในการจัดการทางสังคมร่วมกันและร่วมมือกันในการทำงานได้มากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของประดิษฐ์ นิตะทยาย (2549) พบว่า แนวคิดและรูปแบบการบูรณาการกองทุนชุมชนประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ 1) ใช้กลุ่มออมทรัพย์เป็นหลักแล้วขยายไปสู่กิจกรรมอื่น 2) ใช้ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน 3) นำกองทุนต่างๆ เรียกว่า ธนาคารชุมชน 4) ผู้นำกองทุนร่วมกันจัดเวทีประชาคมเพื่อหารูปแบบการบูรณาการ 5) ตัวแทนกองทุนประชุมหาข้อสรุปร่วมกัน

ส่วนแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบูรณาการกองทุนชุมชนจะต้องเสริมสร้างเครือข่ายกองทุนชุมชนระดับตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ข้อมูลข่าวสารระหว่างกันและกันของกองทุนประเภทต่างๆ

สำหรับ แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหรือองค์กรการเงินนั้น พรรณทิพย์ เพชรมาก (2545, หน้า 59) เห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชน มีขั้นตอนประกอบด้วย 1) การสร้างความเข้มแข็งในระดับองค์กรการเงินชุมชน 2) การเชื่อมโยงองค์กรการเงินจากระดับกลุ่มสู่เครือข่าย และขยายฐานในระดับตำบล โดยมีเป้าหมาย คือ เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจเรื่องการบูรณาการกองทุนชุมชน ตลอดจนการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีเป็นเครื่องมือการรวมกันของคนในตำบล 3) การพัฒนาสมาชิกและคณะกรรมการ โดยการกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนัก และเห็นความสำคัญของการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน 4) การพัฒนาระบบข้อมูลโดยใช้การสำรวจข้อมูลทั้งตำบล หรือการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือ เพื่อให้รู้สถานะรายรับ รายจ่าย ปัญหาหนี้สินทั้งในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน เพื่อให้เห็นศักยภาพทุนเดิม และมีการจัดทำแผนการบูรณาการกองทุนชุมชนในระดับพื้นที่ และการจัดทำแผนพัฒนาด้านอื่นๆ ในท้องถิ่น 5) ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมของชุมชนตามแผนของชุมชน 6) การทำงานพัฒนาฐานทุนของชุมชน เริ่มจากกิจกรรมหรือฐานทุนตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชนแล้วขยายไปยังฐานทุนอื่นๆ และ 7) การเชื่อมโยงองค์กรการเงินกับประเด็นงานอื่นๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเกษตรยั่งยืน การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินในชนบท สวัสดิการชุมชน และขบวนการสตรีศาสตร์จังหวัด เป็นต้น

วิธีการวิจัย

1. การออกแบบการวิจัย

1.1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือตัวแทนกลุ่มและสมาชิกชุมชนของเทศบาลนครยะลา ใช้การสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มตามแต่ละชุมชน และขั้นที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยคำนึงถึงความหลากหลายของบริบทชุมชน

1.2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยนี้ใช้การสนทนากลุ่มกับตัวแทนกลุ่มองค์กรต่างๆ ในเขตเทศบาลนครยะลา จำนวน 25 คน และการสำรวจกับตัวแทนสมาชิกชุมชนคุปตาสา จำนวน 50 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม

คณะผู้วิจัย ได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อ 1 และ ข้อ 2 โดยจำแนกคำถาม และเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิด มีคำถาม 12 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการจัดสวัสดิการชุมชน สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาของเทศบาลนครยะลา เป็นคำถามปลายปิด จำนวน 29 ข้อ มีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ดีมาก = 4 คะแนน ดี = 3 พอใช้ = 2 ควรปรับปรุง = 1

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความพร้อมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบทำกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน เป็นคำถามปลายปิด จำนวน 29 ข้อ มีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 ไม่มี = 1

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการ สังคมสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน เป็นคำถามปลายปิด มีคำถาม 29 ข้อ มีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ไม่มีปัญหา = 1 มีปัญหาเล็กน้อย = 2 มีปัญหาพอสมควร = 3 มีปัญหามาก = 4

จากคำถามในส่วนที่ 2 - 4 คณะผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนน และแปลความหมาย คือ

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
3.40 – 4.00	ความคิดเห็นอยู่ระดับมากที่สุด
2.80 – 3.39	ความคิดเห็นอยู่ระดับมาก
2.20 – 2.79	ความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง
1.60 – 2.19	ความคิดเห็นอยู่ระดับน้อย
1.00 – 1.59	ความคิดเห็นอยู่ระดับน้อยที่สุด

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือได้ตรวจสอบความแม่นยำตรงของคำถามกับประเด็นการวิจัย และได้ปรับแก้เพิ่มเติมข้อความให้ละเอียดชัดเจนขึ้น

2.2 เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ ข้อ 3 มีประเด็นคำถามการสนทนากลุ่ม จำนวน 7 ข้อ ส่วนเครื่องมือแบบสำรวจข้อมูล มีประเด็นคำถาม 1 ข้อ ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี คือแบบสอบถามใช้ผู้ช่วยวิจัยประสานงานกับตัวแทนชุมชน ส่วนการสนทนากลุ่มและแบบสำรวจ ทางคณะผู้วิจัยลงพื้นที่พร้อมผู้ช่วยภาคสนามดำเนินการเก็บข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นแบบสอบถามใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นการสำรวจ และการสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงตรรกะ

ผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติด้านการจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านศาสนาและวัฒนธรรม: ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา พบว่า

1.1 กลุ่มตัวอย่างแกนนำชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาเห็นว่าบริบทชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมุมมองสภาพการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครยะลาโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.94) โดยเฉพาะงานพัฒนาชุมชนมีค่ามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.97) รองลงมาคืองานส่งเสริมและสวัสดิการสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.93) และงานสังคมสงเคราะห์มีค่าน้อยสุด (ค่าเฉลี่ย 2.90) โดยมีประเด็นข้อย่อยในงานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การกีฬาและนันทนาการของชุมชนมีค่ามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.13) รองลงมาคืองานส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.79) ส่วนในมุมมองความพร้อมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบทำกิจกรรมด้านสวัสดิการ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.99) แต่เมื่อแยกพิจารณาด้านส่งเสริมและสวัสดิการสังคมมีค่ามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.02) รองลงมาคือ ด้านสังคมสงเคราะห์ (ค่าเฉลี่ย 2.99) และด้านการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนมีค่าน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.97) โดยมี

ประเด็นข้อย่อยในงานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีการกีฬาและนันทนาการของชุมชนมีค่ามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.26) เช่นเดียวกัน

รวมทั้ง จากผลการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการ ที่จัดให้ชุมชนมีค่ามากที่สุดคือด้านสังคมสงเคราะห์ รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจชุมชน และด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีการเชื่อมโยงกับงานสุขภาพ/สาธารณสุข รองลงมาคือ งานอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และงานแผนชุมชน นอกจากนี้ ระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติด้านการจัดการส่วนใหญ่เป็นกองทุนที่รัฐบาล/หน่วยงานรัฐสนับสนุน และจัดตั้งให้ชุมชน ซึ่งที่มาของกองทุนส่วนใหญ่มีลักษณะที่รัฐเป็นผู้จัดตั้งและมีท้องถิ่นหรือเอกชนเป็นผู้สนับสนุนบ้าง โดยส่วนใหญ่กองทุนจะเป็นกิจกรรมด้านประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งเทศบาลนครยะลาให้การสนับสนุนการจัดสวัสดิการในชุมชนโดยสมทบงบประมาณจัดกิจกรรมชุมชน ส่วนหน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุนคือการให้การปรึกษาเรื่องการค้าเงินโครงการในชุมชน ส่วนประเด็นกองทุนในมิติการจัดการ พบว่า มีลักษณะการจัดการที่ดีของระบบบริหารกองทุนฯ กล่าวคือ 1) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้วยความสมัครใจของคนในชุมชน 2) สมาชิกกองทุนที่เป็นอยู่มีเพิ่มขึ้น 3) หากทำผิดข้อตกลงต้องหมดสิทธิ์จากการเป็นสมาชิกโดยปริยาย และเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตนเอง 4) มีการจัดระบบการเงินเป็นลายลักษณ์อักษร 5) การติดตามประเมินกองทุนที่เป็นอยู่ในชุมชน และมีการประชุมติดตามผลงาน และ 6) การรายงานผลการดำเนินงานที่เป็นอยู่ในชุมชน

2. ปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการ สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างแกนนำชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาเห็นว่าปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนภาพรวมอยู่ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.52) แต่หากพิจารณาปัญหาที่มีค่ามากที่สุด คืองานส่งเสริมการพัฒนาแรงงานและการมีงานทำของประชาชนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.83) ในประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุดคือเรียนจบแต่ไม่มีงานทำ ขาดงบประมาณ พัฒนาแรงงานแต่ไม่ต่อยอดอย่างยั่งยืน ขาดการพัฒนาฝีมือแรงงานที่แท้จริง เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความสามารถ ปัญหารองลงมาคืองานสงเคราะห์เด็กกำพร้า อนาคตา เร่ร่อนจรจัด ถูกทอดทิ้ง ยากจนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.75) ในประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือผู้เร่ร่อนอยู่ไม่เป็นที่ และไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง ไม่มีคนจัดการดูแลหรือความช่วยเหลืออาจไม่ทั่วถึง รวมทั้ง คนในชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจ

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการจัดสวัสดิการในชุมชนท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี : ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา พบว่า

กลุ่มตัวอย่างแกนนำชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาได้เสนอความเห็นแนวทางรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการบริการสาธารณะด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านฝ่ายส่งเสริมและสวัสดิการสังคม และด้านงานพัฒนาชุมชน สรุปได้ว่าให้เทศบาลนครยะลารับผิดชอบงบประมาณ แต่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชนมากที่สุด ส่วนแนวทางการจัดการบริการสาธารณะที่เหมาะสมตามประเด็นความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน พบว่างานส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพในชุมชนควรมีรูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่ให้เทศบาลนครยะลารับผิดชอบงบประมาณแต่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชนมีค่ามากที่สุด (ร้อยละ 42.00) โดยมีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือในส่วนนี้สามารถสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนและขยายออกสู่ภายนอกชุมชน ตลอดจนสามารถทำงานลดการว่างงานในชุมชนได้ รองลงมา คืองานสนับสนุนศูนย์บริการคนพิการในชุมชน ควรมีรูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่ให้เทศบาลนครยะลารับผิดชอบงบประมาณ แต่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชน (ร้อยละ 38.00) โดยมีความต้องการอยากให้คนพิการมีงานทำ และมีเงินอุดหนุนเด็กพิการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาประเด็นบริบทของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น ในมิติด้านการจัดการ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านศาสนาและ วัฒนธรรม: ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

บริบทชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติด้านการจัดการ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านศาสนาและวัฒนธรรม จากสภาพการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครยะลาโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยพบว่างานพัฒนาชุมชนมีค่ามากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าเทศบาลนครยะลาเป็นพื้นที่เปิดที่ให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและไม่ใช่ภาครัฐเข้ามาทำงานโครงการกับชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลาบ่อยๆ รองลงมาคืองานส่งเสริมและสวัสดิการสังคม และงานสังคมสงเคราะห์ตามลำดับ แต่หากพิจารณาประเด็นย่อยๆ พบว่าบริบทการดำเนินงานประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นมีค่ามากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับงานประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งพื้นที่เขตเทศบาลนครยะลามีชุมชนที่เป็นไทยพุทธจำนวนมาก จึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายรวมกลุ่มพลังทำงานให้ความสำคัญกับงานประเพณีเทศกาลต่างๆ เพื่อเป็นสิ่งที่สะท้อนความหลากหลายและการอยู่ร่วมกัน และสอดคล้องกับจิตสุภา จำปา (2548) พบว่ากระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนของชุมชนศิรีวง มีหัวใจในการบริหารจัดการอยู่ 3 ส่วน คือ คน งาน และเงิน การบริหารจัดการคน คือการเสริมสร้างกระตุ้น ให้คนทำงานและร่วมมือ ร่วมใจทำงาน บริหารจัดการงาน คือการออกแบบงานให้มีกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม รวมถึงระบบการวางแผนการติดต่อสื่อสาร การจัดองค์กรและกฎระเบียบที่ครอบคลุมเรื่องงาน และมีการบริหารจัดการเงินอย่างชัดเจน ความร่วมแรง ร่วมใจในการดำเนินกิจกรรม สิ่งเหล่านี้ สามารถสะท้อนได้ว่า การดำเนินงานด้านต่างๆ ของกองทุนหรือสวัสดิการชุมชนมีหลากหลายมิติในการดำเนินงาน

แต่หากพิจารณาความเห็นเกี่ยวกับบริบทการดำเนินงานในประเด็นย่อยแต่ละงาน พบว่า

1) ด้านการพัฒนาชุมชน มีประเด็นย่อยๆที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คืองานประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คืองานสนับสนุนผลิตภัณฑ์ OTOP ในชุมชน ซึ่งสามารถวิเคราะห์สภาพการณ์ของชุมชนเทศบาลนครยะลาได้ว่ากิจกรรม OTOP ในชุมชนเขตเมือง มักไม่อยู่ในความสนใจของวิถีชาวบ้าน ลำดับแรกๆ เพราะส่วนใหญ่เป็นวิถีคนในเมืองของเทศบาลนครยะลามักเน้นการประกอบการค้าขาย และการลงทุน และอยู่ในรูปของปัจเจกบุคคล หรือเป็นลักษณะครอบครัวมากกว่าเป็นกลุ่ม หรือองค์กร

2) ด้านส่งเสริมและสวัสดิการสังคม มีประเด็นย่อยๆที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คืองานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การกีฬาและนันทนาการของชุมชน ซึ่งสามารถวิเคราะห์สภาพการณ์ของชุมชนเทศบาลนครยะลา ซึ่งมีจุดเด่นในระดับนโยบายท้องถิ่นที่จัดสรรพื้นที่ในการส่งเสริมนันทนาการกับคนกลุ่มต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น มีศูนย์เยาวชนให้บริการกิจกรรมการออกกำลังกายต่างๆ ทั้งวิ่ง แอโรบิก และฟิตเนส ฯลฯ ตลอดจน มีอุทยานแห่งการเรียนรู้ (TK Park) ถือว่าเป็นนโยบายท้องถิ่นสร้างสุขภาวะของคนในเมืองที่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิตของคนในเมือง

3) ด้านสังคมสงเคราะห์ มีประเด็นย่อยๆที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คืองานฝึกอบรมและให้คำปรึกษา แนะนำเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในครอบครัว ซึ่งสามารถสะท้อนว่าสภาพการณ์ของชุมชนเทศบาลนครยะลาที่เป็นชุมชนเมืองมีความเสี่ยงประสบปัญหาของคนในชุมชนเมือง จึงจำเป็นต้องสร้างความรู้ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาเสี่ยงต่างๆ อาจเป็นเพราะว่าสังคมชุมชนเมืองมีปัญหาการใช้ชีวิตโดดเดี่ยว ขาดคนดูแลซึ่งเป็นสภาพที่ปรากฏชัดเจน และสอดคล้องแนวทางเดียวกันกับแนวคิดการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการ

(Welfare mix) ว่าเป็นรูปแบบที่จะสามารถเชื่อมผสานภาคส่วนต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการ (Formal sector) และไม่เป็นทางการ (Informal sector) ในชุมชนมาจัดระบบสวัสดิการร่วมกัน เนื่องจากได้ยึดเอาปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นตัวตั้ง และมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาาร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ควรมีการดำเนินงานโดยภาคีหลายภาคส่วน ทั้งรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละภาคีจะมีแนวโน้มที่สัมพันธ์กันบนฐานความสัมพันธ์ใหม่ที่เท่าเทียมเป็นหุ้นส่วนในการจัดการทางสังคมร่วมกัน และร่วมมือกันในการทำงานได้มากยิ่งขึ้น (อภิญา เวชชัย, 2548, หน้า 8)

ส่วนผลการศึกษาความพร้อมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบทำกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคม สงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ว่า

ภาพรวมของบริบทของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติด้านการจัดการ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ในมุมมองความพร้อมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบทำกิจกรรมด้านสวัสดิการ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนภาพรวมอยู่ระดับมาก และเมื่อแยกแต่ละด้าน พบว่า ด้านส่งเสริมและสวัสดิการสังคมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับมนัสวัลย์ พัฒนวิบูลย์ (2546) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจคือการตอบสนองความต้องการของสมาชิก ความเสมอภาคในการได้รับสวัสดิการ ความก้าวหน้าในการจัดสวัสดิการ การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการบริหารงานที่โปร่งใส สำหรับสวัสดิการที่ได้รับมากที่สุด คือเงินกู้ประกอบอาชีพ แต่หากพิจารณารายชื่อในแต่ละด้าน พบว่าด้านส่งเสริมและสวัสดิการสังคมในประเด็นข้อย่อยงานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การกีฬาและนันทนาการของชุมชนมีค่ามากที่สุด ซึ่งก็สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่งานวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มูลค่ามากสำหรับคนไทยทุกคน ส่วนด้านสังคมสงเคราะห์ในมิติความพร้อมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบทำกิจกรรมภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยมีประเด็นข้อย่อยที่มีค่ามากที่สุดคืองานฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในครอบครัว และด้านพัฒนาชุมชนในมิติความพร้อมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบทำกิจกรรมภาพรวมอยู่ระดับมาก ในประเด็นข้อย่อยที่มีค่ามากที่สุดคืองานส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ

นอกจากนี้ ผลการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการที่จัดให้ชุมชนมากที่สุด คือด้านสังคมสงเคราะห์ในสวัสดิการประเภทผู้สูงอายุ รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจชุมชนในสวัสดิการประเภทการพัฒนาอาชีพ และด้านศาสนาและวัฒนธรรมในสวัสดิการประเภทการสนับสนุนกิจกรรมศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม โดยเป็นการเชื่อมโยงที่มากที่สุดคือด้านสังคมสงเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับงานสุขภาพ/สาธารณสุข รองลงมาคือด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับงานอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และด้านการจัดการที่เชื่อมโยงกับงานแผนชุมชน โดยสอดคล้องกับชินนทร์ วะสินนท์ (2549) พบว่าสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปงมีลักษณะที่บูรณาการองค์ประกอบทุกด้านของชีวิต ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ เศรษฐกิจชุมชน เคหะชุมชน ความมั่นคงในชีวิต และการบริการสังคม และมีลักษณะเชื่อมโยงต่อเนื่อง จากการสร้างฐานการอยู่การกินไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนโดยการทำวิสาหกิจชุมชน การสร้างความมั่นคงในชีวิต โดยการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการและการสร้างแหล่งเรียนรู้มหาวิทยาลัยชีวิต ส่วนระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นในมิติด้านการจัดการส่วนใหญ่จะเป็นกองทุนที่รัฐบาล/หน่วยงานรัฐสนับสนุนและจัดตั้งให้ชุมชน คือ กองทุน SML ซึ่งที่มาของกองทุนส่วนใหญ่เป็นลักษณะที่รัฐเป็นผู้จัดตั้งและมีท้องถิ่นหรือเอกชนเป็นผู้สนับสนุนบ้าง โดยส่วนใหญ่กองทุนจะเป็นกิจกรรมในลักษณะของกิจกรรมด้านประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งหน่วยงานเทศบาลนครยะลาให้การสนับสนุนการจัดสวัสดิการในชุมชน โดยการสมทบงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมชุมชน ส่วน

หน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุนโดยให้การปรึกษาในเรื่องการดำเนินโครงการในชุมชน รวมทั้ง ยังสอดคล้องกับ สันต์ชัย รัตนะขวัญ (2558) ซึ่งให้ความเห็นว่ากระบวนการสร้างกองทุนสวัสดิการชุมชนเมื่อนั้น ต้องเริ่มจากการจุดประกายความคิดและทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย การค้นหาศักยภาพและทุนในชุมชน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน การบริหารกองทุน การประเมินผล และการขยายผล นอกจากนี้ สอดคล้องกับกนกกาญจน์ อุตสาห์ (2547) พบว่าการเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของบุคลากรมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และต้องสามารถประสานเครือข่ายกับองค์กรทางภาครัฐและเอกชนการกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการเฝ้าระวังปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

2. จากผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการ สังคมสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชน โดยชุมชน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ว่า

สภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการสวัสดิการชุมชน สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาของเทศบาลนครยะลาโดยภาพรวมอยู่ระดับน้อยที่สุด โดยมีข้อย่อยลักษณะปัญหาที่มีค่ามาก อันดับ 1 งานส่งเสริมการพัฒนาแรงงานและการมีงานทำของประชาชนในชุมชน เป็นปัญหามากที่สุดในประเด็นเกี่ยวกับเรียนจบแต่ไม่มีงานทำ ขาดงบประมาณ ขาดการพัฒนาฝีมือแรงงานที่แท้จริง เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความสามารถ หรือมีความรู้ที่น้อย และส่วนใหญ่จะเอาลูกหลานประธานเข้ามาทำงาน อันดับ 2 งานสงเคราะห์เด็กกำพร้า อนุภาเรื้อรังจรจัด ถูกทอดทิ้ง ยากจนในชุมชน เป็นปัญหามากในประเด็นเกี่ยวกับผู้เร่ร่อนอยู่ไม่เป็นที่และไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง ไม่มีคนจัดการดูแล หรือความช่วยเหลืออาจไม่ทั่วถึง รวมทั้ง คนในชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจ และอันดับ 3 งานส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพในชุมชน เป็นปัญหามากในประเด็นเกี่ยวกับชุมชนขาดงบประมาณสำหรับการสร้างอาชีพที่ยั่งยืนได้ บางคนไม่สนใจในอาชีพที่ทำการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนใหญ่ให้คนของประธานชุมชน ไม่มีกลุ่มอาชีพในชุมชน และสมาชิกก็แล้วไม่ชำระ ซึ่งสอดคล้องกับประพิพรณ คำหอม และคณะ (2547) พบว่าข้อจำกัดของรัฐด้านความสามารถภาครัฐในการจัดและดูแลสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในชนบท คือขาดผู้รับผิดชอบหลักและกลไกการดูแลระบบงานผู้สูงอายุในชุมชนที่ดี และการได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ พัฒนาการที่ทำงานด้านผู้สูงอายุทั้งในด้านองค์ความรู้ ทักษะ ทศนคติ พัฒนาการองค์กรที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้รับการสนับสนุน ได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพประสิทธิภาพ และสร้างกลไกความเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุให้เป็นไปตามนโยบายที่มีอยู่ และเป็นความร่วมมือของชุมชนอย่างจริงจัง รวมทั้ง สอดคล้องกับสันต์ชัย รัตนะขวัญ (2558) พบว่ากระบวนการสร้างกองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือคณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง และภาครัฐยังไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร เช่นเดียวกับบุญสนานี สาเล็ง (2554) พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน กองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิต ชุมชนเฝ้าระวัง อาเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสคือการขาดจิตสาธารณะของสมาชิก ภาระงานของคณะกรรมการด้านการให้บริการแก่สมาชิก และช่วงเวลาทำงานของคณะกรรมการไม่ตรงกัน

แต่หากพิจารณาเป็นรายข้อย่อยของลักษณะปัญหาโดยเรียงจากข้อปัญหาน้อยไปหามาก สรุปได้ว่างานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีการกีฬาและนันทนาการของชุมชน และงานประเพณีวัฒนธรรมเป็นปัญหาน้อยที่สุดเช่นกัน อาจเป็นเพราะว่าประเด็นชุมชนเมืองคนส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้าน จึงมีเวลาว่างน้อย รวมทั้ง ไม่มีสนามกีฬา หรือสถานที่ออกกำลังกายในชุมชน กีฬามีการจัดสถานที่น้อย และในชุมชนขาดแคลนอุปกรณ์ไม่ต่อเนื่อง และรวมถึงมีงบประมาณน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการส่งเสริมกีฬาและนันทนาการเป็นสิ่งที่สอดคล้อง

กับจุดเน้นของการบริหารพัฒนาของเทศบาลนครยะลา รองลงมาคืองานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลนคร ถือเป็นปัญหาน้อยในประเด็นชุมชนในเขตเทศบาลที่มาจากคัดเลือกจากประชาชน สอดคล้องกับชาลว รูปสม (2548) ซึ่งมีข้อค้นพบปัญหาและข้อจำกัดของกองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองว่า ในมุมมองของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองของคณะกรรมการกองทุนแคบไป โดยมองเฉพาะเรื่องเงินกองทุน ยังไม่ข้ามพ้นไปยังทุนทางสังคม ด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ยังอยู่ในวงแคบเฉพาะกลุ่ม ออมทรัพย์ และกระบวนการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง มีขั้นตอนที่ซับซ้อนมากเกินไป ทำให้สมาชิกมีโอกาสเข้าร่วมได้น้อย การระดมทุนมองเฉพาะทุนที่เป็นเงินเท่านั้น ยังมีได้มองไปถึงทุนทางสังคมด้วย รวมทั้ง การก่อเกิดและพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง เกิดจากรัฐไม่สามารถให้บริการได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ทำให้ผู้น่ามองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า พร้อมทั้งหน่วยงานภายนอกสนับสนุนให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฐานงานในสถานที่ต่างๆ จึงทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองเกิดขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ชุมชนรับเอารูปแบบมาจากภายนอกเข้ามาดำเนินการในชุมชน

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการจัดสวัสดิการในชุมชนท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี : ศึกษากรณี เทศบาลนครยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการบริการสาธารณะด้านสังคมสงเคราะห์ของเทศบาลนครยะลา ด้านฝ่ายส่งเสริมและสวัสดิการสังคม และด้านงานพัฒนาชุมชน คือให้เทศบาลนครยะลารับผิดชอบงบประมาณ แต่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชนมากที่สุด ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบ/ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนที่ 3 คือ ร่วมระดับทรัพยากรอันหมายถึงร่วมออกแรง ร่วมออกเงิน ออกวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับทรัพยากรถือเป็นสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมและขับเคลื่อนได้ง่าย ซึ่งสามารถสะท้อนสถานะความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในตนเองของชุมชนเมืองของเทศบาลนครยะลาว่าเป็นลักษณะการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการระดมทรัพยากรประเภทต่างๆ ตามความสนใจ อีกทั้งประเด็นความร่วมมือในการดำเนินงานของชุมชนกับเทศบาลนครยะลา ก็สามารถเข้าใจว่าเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของ Robert Agranoff (2006, หน้า 6) ซึ่งมีความเห็นว่าเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่ดำเนินการภายในเครือข่าย คือ เครือข่ายการทำงาน (Action Network) เป็นเครือข่ายที่ส่งเสริมให้พันธมิตรหันมาร่วมมือกันเพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานระหว่างองค์กร (พลุต เอมมานูเอล ไบระหมาน, 2552, หน้า 21-23; พรภณ พงษ์เพชร, 2553, หน้า 52) ส่วนข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดการบริการสาธารณะในประเด็นความต้องการในการจัดสวัสดิการ สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน พบว่างานส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพในชุมชน มีค่ามากที่สุด ทั้งนี้ ควรมีรูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่ให้เทศบาลนครยะลารับผิดชอบงบประมาณ แต่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยมีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือในส่วนนี้ สามารถสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนและขยายออกสู่ภายนอกชุมชน และทำงานลดการว่างงานในชุมชนได้ รองลงมาคืองานสนับสนุนศูนย์บริการคนพิการในชุมชน ควรมีรูปแบบการจัดบริการสาธารณะที่ให้เทศบาลนครยะลารับผิดชอบงบประมาณ แต่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยมีความต้องการอยากให้คนพิการมีงานทำ และมีเงินอุดหนุนเด็กพิการ โดยทั้งนี้ รูปแบบการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลนครยะลาในงานภารกิจนั้น มีความสอดคล้องกับชัชฎุมิ สีชมพู และคณะ (2552) พบว่าเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความจำเป็นต้องสร้างกลไกความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายองค์กร และสมาชิกให้ประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ การดำรงอยู่ของเครือข่ายขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญคือวิถีคิดของผู้นำกลุ่ม/องค์กร และระบบของเครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นต้องอาศัย

ปฏิสัมพันธ์ของระบบเครือข่ายภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กร รูปแบบของเครือข่าย การจัดระบบการสื่อสาร ประเภทของกิจกรรมที่เชื่อมโยงและศักยภาพของกลุ่ม/องค์กร ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่าย และการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเครือข่ายกองทุนฯ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายกองทุนฯ ในระดับอำเภอควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

สรุปได้ว่างานภารกิจทั้ง 3 ด้าน เน้นรูปแบบการจัดสวัสดิการจากฐานงานพัฒนาที่อาจเริ่มจากหน่วยงานภายนอกนำเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้กับคนในชุมชน ซึ่งก็สอดคล้องกับสุทธิรักษ์ ไชยาศิริรินทร์โรจน์ (2556) พบว่ารูปแบบการจัดทำบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุและ ผู้พิการของเทศบาล ตำบลหนองตองพัฒนา แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) บริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมที่เทศบาลจัดทำเอง (2) บริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมที่เทศบาลร่วมกับชุมชนจัดทำ และ (3) บริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมที่ชุมชนจัดทำเอง ส่วนกลไกการจัดทำบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) กลไกการจัดทำบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมบนฐานของระบบราชการ (Bureaucratic base mechanism) (2) กลไกการจัดทำบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมบนฐานของชุมชน (Community base mechanism) และ (3) กลไกการจัดทำบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมบนฐานของความเป็นพลเมือง (Civil engagement mechanism)

สำหรับปัจจัยที่ทำให้้องค์การต้องร่วมมือกันในการจัดบริการสาธารณะในภารกิจต่างๆ ได้แก่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความซับซ้อนของปัญหา สภาพแวดล้อม ความล้มเหลวในการดำเนินงาน การมีผู้สนับสนุน การมีข้อตกลงร่วมกัน ความสัมพันธ์ที่มีมาแต่เดิม ความต้องการทรัพยากร และการป็นความเสี่ยงสอดคล้องกับบำเพ็ญ พงศ์เพชรดี (2559) พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนเกิดจากการดำเนินงานการพึ่งตนเองโดยการบูรณาการกองทุนเข้าด้วยกัน โดยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทุกคนมีส่วนร่วมมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก การส่งเสริมโดยสร้างความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ความเข้าใจ ศรัทธา ความเชื่อมั่น เครือข่ายความร่วมมือ การประชาสัมพันธ์ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลภายใต้เศรษฐกิจพอเพียงตามรูปแบบการจัดการความรู้ สามารถพึ่งตนเองมีความต่อเนื่องพัฒนาปรับปรุงงานและส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้ง สันต์ชัย รัตนะขวัญ (2558) พบว่าแนวทางส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนเมืองคือการทำงานร่วมกันต้องตั้งอยู่บนความไว้วางใจ มีการประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดสวัสดิการด้านต่างๆ แก่สมาชิก และ ภูซังค์ กนิษฐชาติ (2548) พบว่าข้อมูลด้านการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน การวางแผน การจัดองค์กร เครือข่าย การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมกำกับดูแล และการจัดการงบประมาณส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการทั้ง 6 ด้านคือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านขับเคลื่อนดำเนินงาน ด้านการประสานงาน ด้านการควบคุมกำกับดูแล และด้านจัดการงบประมาณ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามารับผิดชอบจัดการงานในภารกิจต่างๆ ตามศักยภาพ หรือความพร้อมของชุมชนตามแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยที่เทศบาลนครยะลาจะเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและการอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม โดยเน้นให้ชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก
2. ใช้ภารกิจที่ชุมชนมีความพร้อมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบคืองานส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี การกีฬาและนันทนาการของชุมชนเป็นกลยุทธ์ทำกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การจัดการสวัสดิการในชุมชนท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองและชุมชนที่ดี
3. ปลุกฝังคนในชุมชนให้มีความรักต่อกัน มีความเอื้ออาทรและห่วงใยต่อกันที่ด้อยกว่าตนเองเพื่อการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ และงานสวัสดิการชุมชน
4. ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนในการเข้ามารับผิดชอบจัดการงานด้านสวัสดิการ สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชน ผ่านรูปแบบความร่วมมือแบบเครือข่ายการทำงานจากฐานการพัฒนาซึ่งเหมาะสมกับความเป็นพลเมืองของชุมชนเมือง

ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมองหาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาระบบการจัดการสวัสดิการชุมชนเมืองแบบยั่งยืนเพื่อประโยชน์ในการวางแผนการจัดการสวัสดิการชุมชน
2. ควรพัฒนาโมเดลการจัดการสวัสดิการชุมชนที่เป็นการบูรณาการมิติพื้นที่กับการพัฒนาแบบพึ่งตนเองของชุมชน
3. ควรศึกษาการบริหารความเสี่ยงของกองทุนสวัสดิการชุมชน ในมิติการบริหารจัดการที่ดี

รายการอ้างอิง

- กนกกาญจน์ อุตสาห์. (2547). *ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี*. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตสุภา จำปา. (2548). *กระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัชฎา สีสุมพ และคณะ. (2552). รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เอื้อต่อผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอป่าตอง จังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 4(8), 51-64.
- ชนินทร์ วะสินนท์. (2549). *การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการตนเอง*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุสิต, สาขาวิชาการบริหารสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญ รูปสม. (2548). *ความสามารถขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน: ศึกษากรณีกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง(กทม)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- บำเพ็ญ พงศ์เพชรดิถ. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการจังหวัดราชบุรีสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 11(1), 71-87.

- พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2547). *สวัสดิการชุมชน แก่จนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).
- พรภณ พงษ์เพชร. (2553). *ความร่วมมือในการป้องกันปัญหายาเสพติดระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเยาวชน ศึกษาเฉพาะศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.)*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พุดต เอมมานูเอล ไบระหมาน. (2552). *การสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง*. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภูงค์ กนิษฐชาติ. (2548). *การบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนโดยเครือข่ายองค์กรชุมชน : กรณีศึกษา เครือข่ายชุมชนเมืองนครขอนแก่นในโครงการ SIF Menu 5*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มนัสวัลย์ พัฒนวิบูลย์. (2546). *การจัดสวัสดิการชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในสวัสดิการของสมาชิก ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยูสนานี สาเล็ง. (2554). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนช่วยเหลือผู้เสียชีวิต ชุมชนแม่สื่อแม่ อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). *เครือข่าย : นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สันต์ชัย รัตน์ขวัญ. (2558). *แนวทางการส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนเมือง : ศึกษากรณี ชุมชนเมืองในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร, การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2558*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- สุทธิรักษ์ ไชยาศิริรินทร์โรจน์. (2556). *รูปแบบและกลไกการจัดทำบริการสาธารณะและการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอบางดง จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวทางการบริการสาธารณะภาครัฐรูปแบบใหม่*. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 5(1), 131-146.
- อภิญา เวชยชัย. (2548). *กองทุนสวัสดิการผู้นำขบวนองค์กรชุมชน (สนช.)*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Agranoff, Robert. (2006). Inside collaborative network: Ten lessons for public managers. *Public Administration Review*, 66(6), 56-65.
- Goldsmith, Stephen and William D. Eggers. (2004). *Governing by network: The new shape of the public sector*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.